

Asia: Lyypäkin tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointiselostus YVA, Simo (LAPELY/241/2021)

Lapin ELY-keskus
kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

Lausunto

1 Johdanto

Simon kunnan alueelle suunniteltu Lyypäkin tuulivoimapuistohanke koostuu tuulivoimaloiden tuotantoalueesta, tuulivoimaloiden vaatimasta infrasta sekä sähkönsiirrosta. Tuulivoimaloiden sijoituspaikat sijoittuvat Metsähallituksen hallinnoimille valtion maille. Hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa on tarkasteltu kolmea tuulivoimaloiden hankevaihtoehtoa, joissa voimaloiden määrä on 42 tai 35 voimalaa. Tarkasteltuja sähkönsiirron vaihtoehtoja on neljä.

2 Lausunto

Luke kiittää mahdollisuudesta lausua Simon Lyypäkin tuulivoimalahankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta ja lausuu seuraavaa.

Tuulivoimaloiden hankealueella on yksi yksityismaiden suojelualue, joka sijaitsee yli 500 m päässä voimalapaikoista. Alle kahden kilometrin säteellä voimalapaikoista ovat 2 yksityismaiden suojelualueita. Lisäksi vaihtoehdon VE2 voimalapaikoista alle 2 km säteellä on yksityismaiden suojelualue. Hankealue ja kaikki sähkönsiirtovaihtoehdot sijaitsevat Simojoen vesistön koskiensuojelulla suojellulla alueella (MUU120042). Sähkönsiirtovaihtoehtojen SVEA1 ja SVEA2 läheisyyteen ei sijoitu muita luonnonsuojelualueita. Sähkönsiirtoreitit SVEB1 ja SVEB2 sijoittuvat Martimojärven-Kivaloitten soidensuojeluohjelman alueelle (SSO120478) noin 370 metrin matkalla. Lisäksi osittain samalle alueelle sijoittuu Martimoaavan-Lumiaavan-Penikoiden soiden-suojelualue (SSA120117), jonka alueille sähkönsiirtoreitit SVEB1 ja SVEB2 sijoittuvat noin 185 metrin ja 200 metrin matkoilta. Sähkönsiirtoreitti SVEB1 ylittää myös Niittykankaan yksityismaiden luonnonsuojelualueen (YSA232529). Ylitysmatkaa on noin 70 metriä.

Hankealueella ei ole luonnonsuojelulain 64 §:n mukaisia arvokkaita luontotyyppisiä, vesilain 2 luvun 11 §:n määritelmän mukaisia arvokkaita ja luonnontilaisia pienvesiä tai lajiston perusteella lailla turvattuja kohteita. Ainut arvoluokan 1 lainsäädännöllä turvattu kohde on Kuivasjoen varressa sijaitseva Metsolan luonnonsuojelualue. Simoskanojan eteläpuolella molemmat sähkönsiirtoreittivaihtoehdot ylittävät Martimoaavan-Lumiaavan-Penikoiden Natura-alueen (F11301602) kulman noin 25 m matkalta ja Martimoaavan-Lumiaavan-Penikoiden soidensuojelualueen (SSA120117) laidan noin 300 m matkalta. Hankealueen osalta inventoinneissa ei havaittu luontodirektiivin liitteiden II ja IV (b) lajistoa tai erityisesti suojeltavia lajeja. Hankealueen ulkopuolisella, Simojoen sähköasemalle suuntautuvalla sähkönsiirtoreitillä ei havaittu luontodirektiivin liitteiden II ja IV (b) lajistoa, erityisesti suojeltavia lajeja tai valtakunnallisesti uhanalaisia kasvilajeja.

Arvio linnusto- ja luontovaikutuksista

Luke toteaa, että YVA-selostuksessa on tehty perusteellinen hankkeen luontoarvojen vaikutusten kartoitus ja arviointi. Lausunnossaan Luke keskittyy eräisiin perustavaa laatua oleviin kysymyksiin. Ensinnäkin YVA-selostuksessa esitetty tuulivoimala-alueen sijainti on parempi, koska voimalapaikat sijoittuvat nyt kauemmaksi Runkauksen Natura 2000-alueesta kuin YVA-ohjelmassa esitetyt paikat.

YVA-selostuksessa on tehty hankkeen linnustovaikutusten arviointi. Lyypäkin hankkeen osalta Luke huomauttaa, että lintujen kevätmuuton havainnointia olisi pitänyt jatkaa kesäkuun alkuun saakka, jotta uhanalaisten pilkkasiiven ja mustalinnun muutosta hankealueella olisi saatu käsitystä. Hankealueen pohjoispuolella sijaitseva Kuivasjärven Natura 2000-alue on etelä-Lapin merkittävin pilkkasiiven ja mustalinnun pesimä- ja muutonaikainen lepäilyjärvi. Järvellä on havaittu myös merikotka. Tiira-havaintojärjestelmän mukaan Simon rannikolla havaitaan keväisin ajoittain tuhansien mustalintujen ja merkittävässä määrin myös pilkkasiiven pohjoiseen ja koilliseen kohdentuvaa muuttoa. Oletettavasti osa tästä muutosta suuntautuu Kuivasjärvelle, jossa touko-kesäkuun vaihteessa on havaittu runsaita lepäileviä pilkkasiipien ja mustalintujen parvia. Lyypäkin tuulivoima-alue muodostaa estevaikutuksen järveä etelästä lähestyville parville, jotka järveä lähestyessään lentävät oletettavasti matalammalla kuin normaalissa muuttolennossa. Näin ollen Lyypäkin tuulivoimala-alueen este- ja törmäysvaikutukset lajeille saattavat olla mahdollisia.

YVA-selostuksessa sivuutetaan kokonaan pesimättömien laulujoutsenten, kurkien ja hanhien kesäinen parviliikettä. Pesimättömien yksilöiden isohkoja parvia liikkuu yleisesti laajoilla suoalueilla. Tällaista liikehdintää saattaa esiintyä Martimoaavan ja Runkauksen Natura 2000-alueiden välillä hankealueen lävitse. Lisäksi hankealueella sijaitsevan Lyypäkinaavan kosteikko, joka vetää vesilintuja ja kurkia puoleensa ja jossa on havaittu mm. oleskelevan joutsenia. Lyypäkinaavan kosteikko tulisi huomioida voimaloiden sijoittelussa. Vaikka kosteikko jääkin nykyisessä suunnitelmassa voimaloiden vaikutuspiirin ulkopuolelle, kosteikon ja läheisten suolaueiden välillä esiintyy isojen vesilintujen ja kurkien lentoliikennettä. Hankevaihtoehdoista VE2 ja VE3 olisivat VE1 parempia vaihtoehtoja, koska voimalat sijoittuvat niissä kauemmaksi kosteikosta. Fingridin Petäjäsoski-Nuojuankankaan voimalinja tulee merkita maastossa palloilla isojen lintujen lankoihin törmäysten estämiseksi.

Luken tietojen mukaan hankealueella sijaitsee yksi metson soidinpaikka (koordinaatit 7318161:3428652). Paikka on aikoinaan ilmoitettu Metsähallitukselle.

Lyypäkin luoteispuolelle sijoittuu Hevosselän 6 voimalan tuulivoimahanke noin kolmen kilometrin etäisyydelle Lyypäkin voimaloista, lähimpien voimaloiden välinen etäisyys on neljä kilometriä. Pitkämaan 11 voimalan hanke sijoittuu lähimmillään noin kahdeksan kilometrin etäisyydelle Lyypäkin voimaloista. Luke toteaa, että maakotkan osalta Lyypäkin ja lähistön muiden tuulivoimahankeiden yhdysvaikutukset tulevat olemaan merkittäviä. Ainakin yksi alueen maakotkareviireistä tulee todennäköisesti autoitumaan lisääntyvän häirinnän ja mahdollisten törmäysriskien takia.

Sähkönsiirtovaihtoehdoista eteläisillä vaihtoehdoilla SVEB1 ja SVEB2 on eniten vaikutuksia alueen luontoarvoihin. Vaihtoehdot mm. ylittävät ja pirstovat

Martimoaavan Natura 2000-aluetta ja boreaalisia vanhanmetsän kohteita, jotka on mainittu EU:n ennallistamisasetuksessa erityisiksi suojeltaviksi luontotyypeiksi. Luke esittää harkittavaksi sähkönsiirtovaihtoehtojen SVEB siirtämistä kulkemaan pääosin Simojoen itäpuolta, missä karttatietojen mukaan ei sijaitse arvokkaita luontotyyppisiä. Näin sijoitettuna linja voisi palvella myös suunnitteilla olevaa Lakkasuon tuulivoimala-aluetta. Mikäli sähkönsiirtolinjojen uudelleen linjaus ei ole mahdollista, Luke toteaa, että esitetyistä vaihtoehdoista SVEB2 aiheuttaa vähemmän haittaa luontotyypeille ja lajistolle.

YVA-selostuksen ehdotuksessa luontovaikutusten seurantaohjelmaksi, Luke toteaa seurantaohjelman olevan kannatettava hankkeen laajojen luontovaikutusten takia. Ohjelmaan tulisi sisällyttää linnustovaikutusten seuranta Kuivasjärven ja Runkauksen Natura 2000 alueilla. Molempien Natura-alueiden suhteen Lyypäkin tuulivoimala-alue muodostaa estevaikutuksen. Runkauksen osalta vaikutusta lisää myös suojelualueen eteläisen rajan pintaan suunniteltu Fingridin Petäjäskoski-Nuojuankankaan voimalinja. Kuivasjärvellä tulisi seurata hankkeen mahdollisesti aiheuttamia muutoksia muutamaikaisissa pilkkasiipien ja mustalintujen määrissä. Runkauksessa tulisi seurata hankkeen vaikutuksia puiston eteläosan linnustoon erityisesti uhanalaiseen suolinnustoon.

Arvio poronhoitoon liittyvästä vaikutusarviointista

Isosydänmaan paliskunnan alue on pinta-alaltaan 2325 km² ja paliskunnan suurin sallittu poromäärä 2000 eloporoa. Poronomistajia paliskunnassa on 57, joista 6 on päätoimisia ja noin 20 sivutoimisia. Poronhoitovuonna 2022–2023 eloporoja oli 1388 ja teurasporoja 614. Hankealue sijoittuu paliskunnan keski- ja länsiosaan Simojoen pohjoispuolen tokkakunnan keskeisille laidunalueille. Hankealueella laiduntaa poroja ympärivuotisesti, paliskunnan arvion mukaan vuosittain enimmillään noin 450 poroa, joka on noin neljännes paliskunnan sallitusta poromäärästä. Porojen laidunnus hankealueella painottuu kevään vasonta-ajasta syksyn rykimäaikaan. Alueen merkittävimmät vasoma-alueet ja kesäelinympäristöt hankealueen ympäristössä sijoittuvat hankealueesta pohjoiseen Runkauksen sekä etelään Martimoaavan Natura 2000-alueille.

Keskeisimmät poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset, joita Lyypäkin tuulipuiston YVA-selostuksessa ja kaavaselostuksessa on tunnistettu, liittyivät suoriin laidunalueenetyksiin, rakennusaikaiseen häiriöön (melu, liikenne ja ihmistoiminta), ihmistoiminnan lisääntymiseen porojen laidunalueilla sekä epäsuoran häiriön (kuten voimaloiden melu, lapojen valon ja varjon välke ja näkyminen maisemassa) lisääntymiseen porojen laidunalueilla ja laidunkiertoreiteillä. Nämä vaikutukset on arvioitu osittain erikseen hankkeen rakennusvaiheessa ja sen toiminta-aikana. Myös riskiä poronhoitotöiden lisääntymisestä ja porojen tuottavuuden laskusta on käsitelty erityisesti hankkeen rakennusaikana. Arvioinnissa on myös tarkasteltu hankkeen mahdollisia yhteisvaikutuksia niiden maankäytönalueiden ja -hankkeiden kanssa, jotka sijoittuvat noin 10 km etäisyydelle hankealueesta. Arvioinnissa on käsitelty myös hankkeen vaikutuksia elinkeinon sosiaaliin ja kulttuuriin tekijöihin.

Poronhoitoa koskeva arviointityö on tehty mukailien Paliskuntain yhdistyksen tuottaman Opas poronhoidon tarkasteluun maankäyttöhankkeissa -opaskirjan ohjeistusta ja rakennetta. Lähtötietoja alueen poronhoidosta on hankittu Paliskuntain yhdistyksen sivuilta ja ylläpitämistä tilastoista sekä lisäksi Paliskuntain yhdistyksen ylläpitämistä poronhoidon paikkatietoaineistoista

(SYKE, LUKE, Paliskuntain yhdistys ja paliskunnat, Tokat-aineisto 2/2024) Isosydänmaan paliskunnan osalta. Paliskunnan poronhoidon nykytilan selvittämiseksi ja tarkentamiseksi on järjestetty keskusteluita ja neuvotteluita paliskunnan kanssa. Arvioinnissa on käytetty ja tarkasteltu lisäksi 101 porojen seurantapannan paikannusaineistoja porojen liikkumisesta ja laiduntamisesta hankealueella ja sen läheisyydessä vuosina 2021–2024.

Luke katsoo, että Lyypäkin tuulipuiston YVA-selostuksessa ja kaavaselostuksessa poronhoitoon liittyvien vaikutusten arviointi sisältää ne keskeiset arvioinnin osa-alueet, jotka tulee sisällyttää poronhoidon osalta kyseiseen arviointiprosessiin. Arviointiprosessissa on myös Luken näkemyksen mukaan tarkasteltu suhteellisen monipuolisesti saatavilla olevaa tutkimustietoa tuulivoimahankkeiden vaikutuksista poronhoitoon sekä hyödynnetty erilaisia lähde- ja tausta-aineistoja paliskunnan poronhoidosta ja laitumista. Myös välttämättömiä tapaamisia Isosydänmaan paliskunnan kanssa on järjestetty, jotta tietoja paliskunnan poronhoidosta ja laitumista sekä porojen liikkumisesta ja laiduntamisesta kyseisen tokkakunnan alueella ja erikseen myös hankealueella on voitu täydentää. Luke pitää myös huomattavana parannuksena tässä vaikutusarvioinnissa verrattuna aikaisempiin poronhoitoon liittyviin YVA-arviointeihin, että porojen seurantapantojen paikannusaineistoja hyödyntämällä on tarkasteltu kohtuullisen monipuolisesti myös porojen liikkumista, laiduntamista ja laidunkiertoa eri vuodenaikoina hankealueella ja sen läheisyydessä. Luke katsoo myös hyvin tärkeäksi, että hankkeen yhteisvaikutuksia poronhoitoon muiden lähialueille sijoittuvien maankäyttöhankkeiden- ja alueiden kanssa on pyritty arvioimaan, samoin kuin myös hankkeen vaikutuksia poroelinkeinoon sosiaalisiin ja kulttuurisiin tekijöihin.

Lyypäkin tuulipuistohankkeen vaikutusarvioinnissa on päädytty siihen, että kaikki eri vaihtoehdot voimaloiden (35-42 kpl) sijoittamiseksi aiheuttavat suorien laidunmenetysten osalta vain pienen muutoksen kohtalaisella herkkyydellä aikaisempaan tilanteeseen nähden Isosydänmaan paliskunnassa. Sen sijaan porojen laidunten käyttöön ja poronhoitotöihin vaihtoehto VE1:n arvioidaan aiheuttavan suuren muutoksen kohtalaisella herkkyydellä, kun taas vaihtoehdot VE2 ja VE3 aiheuttaisivat porojen laidunten käyttöön ja poronhoitotöihin vain kohtalaisen muutoksen kohtalaisella herkkyydellä. Voimaloiden kaikkien sijoitteluvaihtoehtojen arvioidaan aiheuttavan paliskunnan poroelinkeinoon sosiaalisiin ja kulttuurisiin tekijöihin vain pienen muutoksen kohtalaisella herkkyydellä. Kaikkien sähkönsiirtovaihtoehtojen osalta on päädytty arvioimaan vaikutusten olevan pienet vähäisellä herkkyydellä.

Huolimatta siitä, että Lyypäkin tuulivoimahankkeen mahdolliset vaikutukset Isosydänmaan paliskunnan poronhoitoon on arvioitu varsin monipuolisesti hyödyntämällä erilaisia tietoja ja aineistoja paliskunnan poronhoidosta ja laitumista sekä porojen liikkumisesta ja laiduntamisesta, korostaa Luke kuitenkin, että kaikkiin edellä mainittuihin ennakoituihin vaikutusarvioihin sisältyy silti myös tietoaaukkoja ja verrattain suurta epävarmuutta. Simojoen pohjoispuolen tokkakunnan porot kulkevat keväällä pääosin läpi hankealueen lounaasta koilliseen vasoma-alueille ja kesälaitumille sekä syksyllä päinvastoin syys- ja talvialueille. Toteutuessaan laaja-alainen Lyypäkin tuulipuisto voimaloineen kattaisi leveydeltään noin 3/4-osaa siitä reilut 10 km leveästä alueesta, jonka kautta porot pääosin kulkevat laidunalueiden välillä kevään ja syksyn aikana. Mikäli porot alkavat välttämään voimaloita ja puistoaluetta liikkuaan vuodenaikaisten laidunalueiden välillä, ne saattavat ohjautua entistä enemmän myös naapuripaliskuntien alueille tai sellaisille alueille, jotka ovat heikompia

laidunalueita tai muuten ongelmallisia poronhoidon kannalta. Myös joidenkin laidunalueiden laidunnuspaine ja kuluminen saattaa lisääntyä porojen ohjautuessa ja kasaantuessa niille aikaisempaa tiiviimmin.

Poronhoidon kannalta negatiivisia vaikutuksia tehostaa myös se, että Lyypäkin tuulivoimahanke yhdessä muiden paliskunnan alueella jo olevien ja sinne suunniteltujen tuulivoima- ja maankäyttöhankkeiden kanssa kiihdyttää merkittävästi poroille ja poronhoidolle soveliaan, yhtenäisen laidunympäristön vähenemistä ja pirstoutumista. Samalla tämä kehitys todennäköisesti lisää poronhoitotöiden määrää ja aiheuttaa myös enenevässä määrin poronhoidon ja muiden alueen elinkeinojen ja toimijoiden välisiä ongelma- ja konfliktitilanteita, mikäli porot joutuvat liikkueensa ja laiduntaessaan yhä useammin ns. väärille alueille (mm. asutuksen, maanviljelyn, vapaa-ajan tai liikenteen alueet). Kaikki edellä mainitut vaikutukset voivat yhdessä murentaan vähitellen myös poronhoidon tuottavuutta, kannattavuutta ja jatkuvuutta, mikä heikentää samalla myös poronhoitoelinkeinon ja -yhteisön sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä.

Luke näkee erittäin tärkeänä, että niin tuulivoima- kuin muitakin maankäyttöhankkeita poronhoitoalueelle suunniteltaessa ja toteutettaessa noudatetaan varovaisuusperiaatetta poronhoitoon kohdistuvien haittojen minimoimiseksi ja välttämiseksi. Mikäli hankkeet toteutetaan, Luke katsoo tärkeäksi, että hankkeiden haitalliset vaikutukset poronhoidolle kompensoidaan. Samoin Luke korostaa, että hankkeiden toteutuessa poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia seurataan ja arvioidaan säännöllisin väliajoin riittävän kattavasti yhteistyössä paliskuntien kanssa. Tämä jatkuva seuranta mahdollistaa myös oikeudenmukaisen kompensaaion määrittämisen ja säännöllisen tarkistamisen poronhoidolle aiheutuvista haitoista.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luke toteaa, että YVA-selostuksessa esitetty tuulipuiston sijainti on YVA-ohjelmassa esitettyä parempi, koska voimalapaikat sijoittuvat nyt kauemmaksi Runkauksen Natura 2000-alueesta kuin YVA-ohjelmassa esitetyt paikat. Luke huomauttaa, että lintujen kevätmuuton havainnointia olisi pitänyt jatkaa kesäkuun alkuun saakka, jotta uhanalaisten pilkkasiiven ja mustalinnun muutosta hankealueella olisi saatu käsitystä. YVA-selostuksessa puuttuu myös pesimättömien laulujoutsenten, kurkien ja hanhien kesäisen parviliikkeen tarkastelu. Pesimättömien yksilöiden isohkoja parvia saattaa liikkua hankealueen läpi läheisten Natura 2000 alueiden välillä. Lisäksi isoja vesilintuja ja kurkia puoleensa vetävä Lyypäkinaavan kosteikko tulisi huomioida voimaloiden sijoittelussa. Luke esittää sähkönsiirtovaihtoehto SVEB:n siirtämistä kulkemaan pääosin Simojoen itäpuolta, missä karttatietojen mukaan ei sijaitse arvokkaita luontotyyppisiä. Ympäristövaikutusten seurantaohjelmaan Luke esittää sisällytettävän linnustovaikutusten seurannan Kuivasjärven ja Runkauksen Natura 2000 alueilla.

Luke katsoo, että Lyypäkin tuulipuiston YVA-arvioinnissa ja kaavaselostuksessa poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten arviointi sisältää poronhoidon osalta kaikki keskeiset arvioinnin osa-alueet. Samalla Luke katsoo, että poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia on pyritty arvioimaan mahdollisimman kattavasti. Luke korostaa, että kaikkiin poronhoitoon liittyviin ennakolta tehtyihin vaikutusarvioihin sisältyy myös tietoaikkoja ja verrattain suurta epävarmuutta. Luke näkee tärkeänä, että tuulivoima- kuin muidenkin maankäyttöhankkeiden suunnittelussa

ja toteutuksessa poronhoitoalueella noudatetaan varovaisuusperiaatetta poronhoitoon kohdistuvien haittojen minimoimiseksi ja välttämiseksi. Samoin Luke korostaa, että hankkeiden toteutuessa niiden haitalliset vaikutukset poronhoidolle kompensoidaan ja poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia seurataan ja arvioidaan säännöllisin väliajoin riittävän kattavasti yhteistyössä paliskuntien kanssa.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 25.03.2025 klo 16:39:28.

Lausunnon valmistelija(t):

Esa Huhta

Jouko Kumpula

Liitteet:

Tiedoksi: